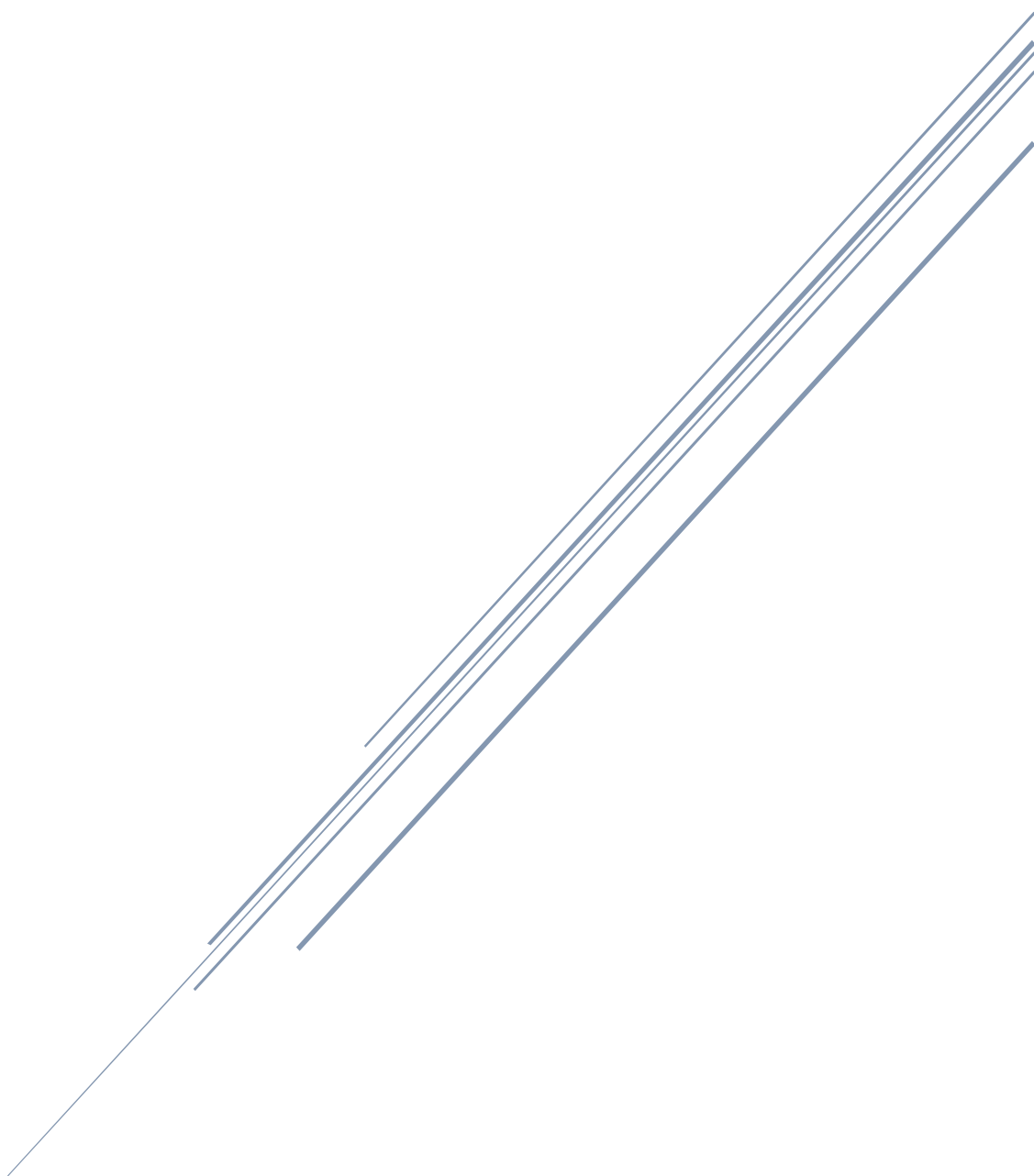

2023. AASTA TEGEVUSARUANNE

SISUKORD

SISSEJUHATUS	2
PEAMISED TEGEVUSED	3
PARLAMENTAARNE TEGEVUS RIIGIKOGU KOMISJONIDES	8
ALATISED KOMISJONID	8
ERIKOMISJONID	14
PROBLEEMKOMISJONID	16
PARLAMENTAARNE KOOSTÖÖ RAHVUSVAHELISEL TASANDIL	17
AVALIKKUSE TEAVITAMINE JA KODANIKE KAASAMINE	22
ORGANISATSIOONI JA TEENISTUJATE ARENDAMINE	24
TÄIENDAV INFORMATSIOON	25
RIIGI VALIMISTEENISTUS	26
ARENGUSEIRE KESKUS	27
ERAKONDADE RAHASTAMISE JÄRELEVALVE KOMISJON	28

I. SISSEJUHATUS

Riigikogu on põhiseaduslik institutsioon, kelle peamine tegevusvaldkond on seadusandliku võimu teostamine.

Riigikogu tegevuse eesmärk on tagada Eesti Vabariigi jätkusuutlik areng, ühiskonnas kehtiv stabiilne õiguskord ning täitevvõimu funktsioneerimine Riigikogu järelevalve all ja seadusi täites. Riigikogu võtab vastu seadusi, teostab järelevalvet täitevvõimu üle, otsustab eelarve üle ja peab lahendama muid riigieluga seotud küsimusi, mis ei ole põhiseadusega antud Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse, teiste riigiorganite ega kohalike omavalitsuste otsustada.

Riigikogul on 101 liiget. Riigikogu töö toimub peamiselt Riigikogu täiskogu istungitel, komisjonides, fraktsioonides ja välisdelegatsioonides. Riigikogus on 11 alatist komisjoni ja 3 erikomisjoni. Vastavalt vajadusele moodustatakse probleem- ja uurimiskomisjone. 2023. aastal tegutses Riigikogu XIV koosseisus 1 probleemkomisjon – eesti keele õppe arengu probleemkomisjon.

Riigikogu tegevust reguleerivad Eesti Vabariigi põhiseadus, Riigikogu kodu- ja töökorra seadus, välissuhtlemisseadus, Riigikogu liikme staatuse seadus, Riigikogu valimise seadus, Euroopa Parlamendi valimise seadus ja rahvahääletuse seadus, samuti Riigikogu otsused välisdelegatsioonide ja komisjonide moodustamise kohta.

Riigikogu Kantselei (registrikood 74000101) eesmärk on luua Riigikogule tema põhiseaduslike funktsioonide täitmiseks vajalikud tingimused.

Riigikogu Kantselei ülesanne on nõustada Riigikogu, tema juhatust, komisjone, fraktsioone ja Riigikogu liikmeid, tagada asjaajamine ning luua organisatsioonilised, majanduslikud ja tehnilised tingimused Riigikogu, tema juhatuse, komisjonide, fraktsioonide ja Riigikogu liikmete tööks, samuti osutada kaasabi Riigikogu suhtlemisel teiste institutsioonidega nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt ning korraldada Riigikogu liikmete ametihüvedega seonduvat.

Riigikogu Kantselei täiendav ülesanne on riigi valimisteenistuse, Arenguseire Keskuse, Vabariigi Valimiskomisjoni ja elektroonilise hääletamise komisjoni ning Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni teenindamine.

Vabariigi Valimiskomisjoni (registrikood 70008256) ülesanne on tagada Riigikogu valimise seaduse §-s 1 sätestatud põhimõtete järgimine, teha kindlaks üleriigilised hääletamis- ja valimistulemused, valvata valimiste korraldajate tegevuse järele, lahendada kaebusi ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni (registrikood 70009043) ülesanne on kontrollida erakondade, valimisliitude ja üksikkandidaatide tegevuse vastavust erakonnaseaduses sätestatud nõuetele.

Arenguseire Keskuse ülesanne on analüüsida ühiskonna ja majanduse pikaajalisi arenguid, aidata kaasa tulevikku vaatavale poliitikakujundamisele ning tuua välja uusi arengusuundi.

II. PEAMISED TEGEVUSED

Riigikogu on Eesti rahva esinduskogu, ainus vahetult rahva valitud riigiorgan. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 59 kohaselt kuulub Riigikogule seadusandlik võim. Seaduste vastuvõtmise kaudu kujundab Riigikogu Eesti õiguskorda. Põhiseaduse ja teiste seadustega ettenähtud vahendite (arupärimised, küsimused, uurimiskomisjonid jms) abil kontrollib Riigikogu täitevvõimu teostamist. Riigikogu pädevusse kuulub põhiseaduse järgi ka eelarve vastuvõtmine, mis tähendab, et Riigikogu määrab kindlaks riigi ülesannete täitmiseks eraldatavate summade suuruse. Kokkuvõtvalt: Riigikogul on Eesti põhiseadusega kindlaks määratud riigikorralduses keskne asend ning tema olemasolust ja tegevusest sõltub Eesti Vabariigi kui demokraatliku ja sotsiaalse õigusriigi jätkusuutlik areng ning igapäevane põhiõiguste ja vabaduste tagatus.

Riigikogu Kantselei on riigi ametiasutus, kes tagab Riigikogu, tema organite ja Riigikogu liikmete teenindamise. Kantselei ülesanded on sätestatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses. Kantseleil ei ole selliseid eesmärke, mis ei oleks seotud Riigikogu tegevusega.

Seaduste vastuvõtmine ja parlamentaarne kontroll

Riigikogu XIV ja XV koosseis võtsid 2023. aastal kahel istungjärgul (kevadistungjärg 9.01.2023–15.06.2023, sügisistungjärg 11.09.2023–21.12.2023) vastu **122** õigusakti, sealhulgas **73** seadust, **45** otsust ja **4** avaldust.

Riigikogu XIV koosseis võttis 9. istungjärgul (9.01.2023–23.02.2023) vastu 52 õigusakti, sealhulgas 46 seadust, 5 otsust ja 1 avalduse.

Riigikogu XV koosseis võttis 2023. aastal kahel istungjärgul ja kahel erakorralisel istungjärgul (kevadistungjärg 10.04.2023–15.06.2023, erakorralised istungjärgud 19.06.2023 ja 20.06.2023, sügisistungjärg 11.09.2023–21.12.2023) vastu 70 õigusakti, sealhulgas 27 seadust, 40 otsust ja 3 avaldust.

Aruandeperioodil toimus **108** istungit, sealhulgas 2 täiendavat istungit (12.05.2023 ja 8.12.2023) ja 2 erakorralist istungjärku (19.06.2023 ja 20.06.2023).

Riigikogu võttis 2023. aastal menetlusse **33** kollektiivset pöördumist:

- 1) "Ei Nursipalu harjutusväljaku laiendamisele!";
- 2) "Riigieelarvelise rahastuse peatamine erakondadele, millel on kehtiv kriminaalkaristus";
- 3) "Estonian Independence Day celebrations should not include the ambassador of the Islamic Republic of Iran";
- 4) "Ei HHC kriminaliseerimisele";
- 5) "Korruptsioonikuritegude eest peab erakonda karistama sundlõpetamisega";
- 6) "Ühiskondliku lepingu petitsioon";
- 7) "Võimaldada kinnisvaraomanikel taotleda viisasad ning siseneda Eesti riiki, et hooldada, ülal pidada oma kinnisvara (kommunaalmaksete tasumine, remonditööd jne)";
- 8) "Riigikogu valimiste e-hääletuse tulemuste avalikustamine";
- 9) "Keelame koerte ketis pidamise";
- 10) "Vabariigi valitsusele puudega ja vähenenud töövõimega inimeste toetuseks";
- 11) "Perekonna privileegi kaitsel – abielu on ühe mehe ja ühe naise vaheline liit";
- 12) "Euroopa Liidus jätkamise küsimus rahvahääletusele";
- 13) "Petitsioon Riigikogule e-hääletamise kaotamiseks";
- 14) "Kordusvalimised 2023";
- 15) "Palume tagada tugevate maakoolide ja maaelu säilimine!";
- 16) "Vali Eesti haridus";
- 17) "Keelustame Eestis zoofiilia";

- 18) "Petitsioon erivajadustega laste õpetajate kaitseks";
- 19) "Lapsed ei tohi olla riigi kokkuhoiukoht";
- 20) "Süüdistus Aivo Petersoni asjas peaks olema avatud!";
- 21) "Ei valedele, ei Reformierakonna maksutõusudele";
- 22) "E-hääletus tuleb muuta vaadeldavaks!";
- 23) "Ei, Venemaa ja Valgevene kodanike hääleõiguse äravõtmisele!";
- 24) "Tarvastu paisjärve veetaseme langetamise lõpetamine ja järve säilimine";
- 25) "Nõuame Kaja Kallase tagasiastumist";
- 26) "Petitsioon automaksu kehtestamise vastu";
- 27) "Ilutulestiku laskmine ainult aastavahetusel!";
- 28) "Puude hindamine inimlikumaks!";
- 29) "Jah hoiu-laenuühistutele, ei võõrpangastamisele!";
- 30) "Seadustada elanike esile kutsutud erakorralised KOV valimised";
- 31) "Peatame Kopli päästekomando sulgemise!";
- 32) "Ei WHO sunnimeetmete rakendamisele!";
- 33) "Kaja Kallas peab tagasi astuma!"

Riigikogu istungitel arutati **10** olulise tähtsusega riiklikku küsimust (OTRK):

- 1) "Eestikeelsele õppele ülemineku probleeme", 19.01.2023 (algataja: Riigikogu eesti keele õppe arengu probleemkomisjon; ettekandjad Jürgen Ligi, Eesti keelenõukogu esimees ning Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduste instituudi rakenduslingvistika osakonna juhataja, eesti keele võõrkeelena professor Birute Klaas-Lang, Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduste instituudi rakenduslingvistika osakonna eesti keele võõrkeelena didaktika kaasprofessor Mare Kitsnik, Narva Eesti Riigigümnaasiumi direktor Irene Käosaar);
- 2) "Inimeste ja Eesti ettevõtete toimetulekust tänastes kriisides", 26.01.2023 (algataja: Eesti Keskerakonna fraktsioon; ettekandjad: Jaak Aab, Tallinna Ülikooli sotsioloogiaprofessor Ellu Saar, Eesti Mööblitootjate Liidu juhatuse esimees Enn Veskimägi, Aqva Hotels Osaühingu tegevjuht Roman Kuzma);
- 3) "Rohepööre või rohepöörasus?", 9.02.2023 (algataja: Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon; ettekandjad: Martin Helme, Tallinna Tehnikaülikooli energeetikaprofessor Alar Konist, keskkonnaminister aastatel 2020–2021 Rain Epler);
- 4) "Välispoliitika arutelu", 14.02.2023 (algataja: Riigikogu väliskomisjon; ettekandjad: välisminister Urmas Reinsalu, väliskomisjoni esimees Andres Sutt);
- 5) "Mida on vaja muuta Eesti maksusüsteemis", 16.02.2023 (algataja: Eesti Reformierakonna fraktsioon; ettekandjad: Aivar Sõerd, ettevõtja Ruth Oltjer, Sisekaitseakadeemia maksunduse ja tolli õppetooli juhataja-lektor Hannes Udde);
- 6) "Eesti inimarengu aruanne 2023", 21.02.2023 (algataja: Riigikogu sotsiaalkomisjon; ettekandjad: Helmen Kütt, Eesti inimarengu aruande 2023 peatoimetaja, Tallinna Ülikooli sotsiaaltervishoiu professor Merike Sisask, Eesti inimarengu aruande 2023 peatüki "Füüsiline keskkond ja vaimne heaolu" toimetaja, Tallinna Tehnikaülikooli professor Helen Sooväli-Sepping, Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise osakonna juhataja Anniki Lai);
- 7) "Riigi rahanduse seis", 6.06.2023 (algataja: Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon; ettekandjad: rahandusminister Mart Võrklaev, Eesti Panga asepresident Ülo Kaasik, eelarvenõukogu esimees Raul Eamets, Urmas Reinsalu);
- 8) "Olukord Eesti majanduses", 17.10.2023 (algataja: Isamaa fraktsioon; ettekandjad: Urmas Reinsalu, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor Mait Palts, TREV-2 Grupi juhatuse esimees Sven Pertens);
- 9) "Majandus kriisist välja!", 26.10.2023 (algataja: Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon; ettekandjad: Rain Epler, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu juhatuse esimees Jaano Haidla, Martin Helme);

- 10) "Kuidas elab Eesti mets?", 16.11.2023 (algataja: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon; ettekandjad: Tiit Maran, Riigi Metsamajandamise Keskuse juhatuse esimees Mikk Marran, Tartu Ülikooli looduskaitsebioloogia professori Asko Lõhmus, Tartu Ülikooli taastamisökoloogia professor ja kliimaministri teadusnõunik Aveliina Helm).

Tegevuskavade arutelu toimus **1** korral:

- 1) Vabariigi Valitsuse esitatud "Heaolu arengukava 2023–2030", 20.02.2023 (ettekandjad sotsiaalkaitseminister Signe Riisalo, sotsiaalkomisjoni liige Õne Pillak).

Valitsusliikmed ja muud ametiisikud esinesid Riigikogu ees kokku **12** aruande, ettekande ja ülevaatega:

- 1) rahandusministri ettekanne riigi pikaajalise arengustrateegia "Eesti 2035" elluviimisest 2022. aastal, 9.01.2023;
- 2) peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ja valitsuse poliitikast selles valdkonnas, 23.01.2023;
- 3) justiitsministri ettekanne "Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030", 13.02.2023;
- 4) kultuuriministri ettekanne "Eesti spordipoliitika põhialuste aastani 2030" elluviimisest, 15.02.2023;
- 5) õiguskantsleri ettekanne "Kliima kaitse ja põhiõiguste piirangud", 19.04.2023;
- 6) Eesti Panga 2022. aasta aruanne, 18.05.2023;
- 7) Finantsinspektsiooni 2022. aasta aruanne, 8.06.2023;
- 8) õiguskantsleri ülevaade õigustloovate aktide kooskõlast põhiseadusega ja muude õiguskantslerile seadusega pandud ülesannete täitmisest, 19.09.2023;
- 9) Riigikohtu esimehe ülevaade kohtukorraldusest, 10.10.2023;
- 10) peaministri ettekanne riigi pikaajalise arengustrateegia "Eesti 2035" elluviimisest, 24.10.2023;
- 11) riigikontrolöri ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2022.–2023. aastal ning Eesti elektrisüsteemi valikutest, 15.11.2023;
- 12) peaministri ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel, 12.12.2023.

Õiguskantsler tegi Riigikogule ettepaneku **2** korral:

- 1) ettepanek viia põhiseadusega kooskõlla sotsiaalmaksuseadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus ning ravikindlustuse seadus osas, mis ei võimalda tööandjal maksta vabatahtlikku haigushüvitist rasedale töötajale, 5.06.2023;
- 2) ettepanek anda nõusolek Riigikogu liikmelt saadikupuutumatus eest äravõtmiseks ja tema suhtes kohtumenetluse jätkamiseks, 18.09.2023.

Riigikogu ees esineti poliitiliste avalduste ja kõnedega **5** korral:

- 1) Ukraina parlamendi Eesti parlamendirühma esimehe Arseni Puškarenko pöördumine, 22.02.2023;
- 2) Eesti Vabariigi presidendi Alar Karise kõne XV Riigikogu avaistungil, 10.04.2023;
- 3) Eesti Vabariigi presidendi Alar Karise kõne XV Riigikogu II istungjärgu avaistungil, 11.09.2023;
- 4) välisministri poliitiline avaldus seoses välispoliitilise olukorraga, 14.09.2023;
- 5) peaministri poliitiline avaldus seoses 2024. aasta riigieelarve seaduse eelnõu üleandmisega Riigikogule, 27.09.2023.

Umbusalduse avaldamine ja usaldusküsimus otsustati **1** korral:

- 1) 40 Riigikogu liikme esitatud kirjalik nõue avaldada umbusaldust peaminister Kaja Kallasele, 20.06.2023.

12. aprillil 2023 anti peaministri kandidaat Kaja Kallasele volitused valitsuse moodustamiseks (poolt 59, vastu 38, erapooletuid 0).

Usaldusküsimusega seoti 2023. aastal **23** seaduse eelnõu:

- 1) **665 SE** (jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu), 54/20/0, 13.02.2023;
- 2) **410 SE** (riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse, avaliku teabe seaduse ning avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu), 54/15/0, 13.02.2023;
- 3) **17 SE** (perehüvitiste seaduse ning perehüvitiste seaduse, perekonnaseaduse ja töölepingu seaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu), 56/37/0, 14.06.2023;
- 4) **145 SE** (alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu), 57/35/0, 19.06.2023;
- 5) **146 SE** (hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu), 58/22/0, 20.06.2023;
- 6) **147 SE** (käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu), 59/35/0, 19.06.2023;
- 7) **148 SE** (tulumaksuseaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu), 58/33/0, 20.06.2023;
- 8) **207 SE** (perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu), 55/34/0, 20.06.2023;
- 9) **214 SE** (2023. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu), 57/22/0, 20.06.2023;
- 10) **216 SE** (Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu), 57/23/0, 20.06.2023;
- 11) **293 SE** (ravimiseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse (lähtetoetused) eelnõu), 58/31/0, 22.11.2023;
- 12) **294 SE** (ravikindlustuse seaduse täiendamise seaduse eelnõu), 54/30/0, 23.11.2023;
- 13) **295 SE** (sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu), 58/35/0, 22.11.2023;
- 14) **296 SE** (maapõuseaduse muutmise seaduse eelnõu), 51/31/0, 4.12.2023;
- 15) **297 SE** (maamaksuseaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu), 26/54/0, 23.11.2023;
- 16) **298 SE** (riigilõivuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu), 55/27/0, 6.12.2023;
- 17) **299 SE** (ravimiseaduse, ravikindlustuse seaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu), 55/31/0, 23.11.2023;
- 18) **300 SE** (keskkonnatasude seaduse, metsaseaduse ja tööstusheite seaduse muutmise seaduse eelnõu), 57/32/0, 6.12.2023;
- 19) **301 SE** (looduskaitse seaduse ja kinnistusraamatuseaduse muutmise seaduse eelnõu), 59/32/0, 6.12.2023;
- 20) **302 SE** (liiklusseaduse ja autoveoseaduse muutmise seaduse eelnõu), 51/33/0, 4.12.2023;
- 21) **304 SE** (riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu), 59/29/0, 7.12.2023;
- 22) **305 SE** (kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse ja teiste seaduste täiendamise seaduse eelnõu), 59/23/0, 7.12.2023;
- 23) **306 SE** (2024. aasta riigieelarve seaduse eelnõu), 58/31/0, 8.12.2023.

Riigikogu liikmed esitasid 2023. aastal Vabariigi Valitsusele ja selle liikmetele kokku **591** arupärimist (neist võeti tagasi 175 arupärimist ja tagastati esitajale 242 arupärimist) ning **73** kirjalikku küsimust (neist tagastati esitajale 3).

Riigikogu liikmed edastasid Riigikogu juhatusele XIV koosseisu 9. istungjärgul **56** ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgul kokku **225** küsimust.

III. PARLAMENTAARNE TEGEVUS RIIGIKOGU KOMISJONIDES

Seaduste vastuvõtmine ja parlamentaarne kontroll

Otsuste ja arutelude kvaliteedi parandamiseks ilmus Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) kommentaaride teine, täiendatud väljaanne ning parlamendi tegevuse uurimiseks telliti Euroopa Liidu asjade komisjoni ettepanekul analüüs, mis käsitleb Riigikogu rolli Euroopa Liidu asjade menetlemise protsessis.

Riigikogu Kantselei ametnike koostöös analüüsiti RKKTS-i sätteid ning selle 2012. aastal ilmunud kommentaare täiendati uue praktikaga ja vahepeal muudetud või lisatud sätete selgitustega. Riigikogu töö tavade ja kodukorra tõlgendamise viiside kirjapanemine aitab kaasa Riigikogu ladusamale töökorraldusele ning annab panuse parlamendiõiguse arengusse Eestis. RKKTS-i kommentaare kasutavad oma töös nii Riigikogu liikmed, Riigikogu Kantselei ametnikud kui ka teised Riigikogu tööga kokkupuutuvad või sellest huvituvad inimesed.

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni (ELAK) ettepanekul telliti analüüs "Riigikogu roll Euroopa Liidu asjade menetlemise protsessis", mille tegi Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut. Analüüsi eesmärk oli selgitada näidete põhjal välja EL-i asjade menetlemise protsessi ökonoomsus ja efektiivsus juhtudel, mil ELAK-i seisukohad õigustloova akti eelnõu kohta on märkimisväärselt erinevad Vabariigi Valitsuse seisukohtadest, samuti uurida võimalusi, kuidas parandada EL-i asjade menetlemist kõnealuses töölõigus. Lisaks oli soov kindlaks teha võimalikud lüngad seadusandluses ning anda hinnang, kas nimetatud protsess peaks olema täpsemalt reguleeritud. Analüüsi esitleti ja teema üle arutleti ELAK-i istungil ning selle lõppraport avalikustati Riigikogu veebilehel.

Alatise komisjonid

Euroopa Liidu asjade komisjon

Euroopa Liidu asjade komisjon (ELAK) on alatine komisjon, kellel on Riigikogus Euroopa Liidu küsimustes otsustav ja koordineeriv roll. Komisjoni seisukohtadest juhindub Euroopa Liidu küsimustes ka Vabariigi Valitsus.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon 64 istungit, neist 8 olid ühisistungid, millest 1 oli avalik istung.

ELAK kujundas Riigikogu seisukoha 83 Euroopa Liidu algatuse kohta ja andis valitsusele mandaadi osaleda 105-l Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Liidu Nõukogu istungil või kohtumisel.

Vaadeldaval perioodil toimus 7 välislähetust. Lisaks tavapärasele Euroopa Liidu asjade komisjonide konverentsidele (COSAC-i kohtumised) osalesid ELAK-i liikmed visiidil Ukrainas, parlamentidevahelisel Euroopa Liidu stabiilsuse, majanduse juhtimise ja koordineerimise konverentsil (SECG) Madridis ning Friends of Europe'i poliitikafestivalil Brüsselis.

ELAK-is oli 6 parlamentaarset kuulamist:

- 1) ülevaade Euroopa Liidu toetuste kasutamisest;
- 2) Eesti osalus EL-i kaitsetööstuse arendustegevuses ning arendustegevuse hetkeseis;
- 3) EL-i roheväidete direktiivi algatus;
- 4) tehisintellekti õigusruum Eestis: mõjud, väljakutsed ja võimalused;
- 5) ülevaade Euroopa Komisjoni 2024. aasta tööprogrammist;
- 6) ülevaade kestlikkusaruandlusega seonduvatest kohustustest ettevõtetele – rakendamise ja ülevõtmise seis.

ELAK-i esimehe Liisa-Ly Pakosta juhtimisel toimus ümarlaud "Euroopa Liiduga seonduva õigusloome parandamine".

Keskkonnakomisjon

Keskkonnakomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes menetleb riigi keskkonnapoliitikat ja -kaitset, loodusressursside kasutamist ning looduskaitset käsitlevaid eelnõusid, sealhulgas keskkonnaalaste rahvusvaheliste lepingute ratifitseerimist käsitlevaid eelnõusid. Samuti kontrollib komisjon oma töövaldkonna piires valitsuse tegevust.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon **51** istungit, sealhulgas 4 erakorralist istungit, 1 avaliku istungi, 1 väljasõiduistungi, 1 ühisistungi majanduskomisjoniga ja 2 ühisistungit maaelukomisjoniga.

Komisjon menetles 22 õigusakti eelnõu, millest 13 võeti vastu.

Komisjon andis 13 arvamust Euroopa Liidu asjade komisjonile, 1 arvamuse riigikaitsekomisjonile, 1 arvamuse majanduskomisjonile, 1 arvamuse rahanduskomisjonile ja 1 arvamuse Riigikohtule ning arutas 1 kollektiivset pöördumist.

Kaasamise raames kohtuti 29 korral mitmete huvigruppide, valdkondlike ministeeriumide ja ametkondade esindajatega.

Vaadeldaval perioodil toimus 1 välislähetus.

Olulisemad menetletud eelnõud olid ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniseaduse eelnõu, jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu ning maapõueseaduse ja veeseaduse muutmise eelnõud.

Kultuurikomisjon

Kultuurikomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes tegeleb haridust, teadust, noorsootööd, keelt, meediat, muinsuskaitset, sporti, loovisikuid, etendusasutusi, muuseumi ja raamatukogusid käsitleva seadusloomega.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon kokku **42** istungit, sealhulgas 1 ühisistungi sotsiaalkomisjoniga. Vaadeldaval perioodil menetleti 41 õigusakti eelnõu, millest 2 võeti vastu seadusena ja 6 otsusena. Tagasi lükati 3 eelnõu. Riigikogu XIV koosseisu volituste lõppemise tõttu langes menetlusest välja 8 seaduse ja 1 otsuse eelnõu.

Komisjon andis 1 korral arvamuse Euroopa Liidu asjade komisjonile.

Kultuurikomisjon algatas 1 seaduse ja 4 otsuse eelnõu ning võttis seisukoha 1 kollektiivse pöördumise suhtes.

Istungitel toimus parlamentaarseid kuulamisi kokku 28 korral. Neile järgnenud aruteludes käsitleti erinevaid haridusvaldkonna teemasid. Enim tähelepanu pälvisid hariduse reformimisega ja õpetajate palgaga seonduvad küsimused.

Maaelukomisjon

Maaelukomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes tegeleb maaelu, põllumajanduse, kalanduse, toidujulgeoleku, taime- ja loomakaitse, maareformi ja -korralduse, kohaliku omavalitsuse korralduse ning regionaalvaldkonnaga seotud õigusaktidega. Komisjon kontrollib nendes valdkondades ka valitsuse tegevust.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon **45** istungit, sealhulgas 2 erakorralist istungit ja 2 ühisistungit keskkonnakomisjoniga.

Komisjon menetles 9 õigusakti eelnõu, millest 4 võeti vastu.

Komisjon andis 4 arvamust Euroopa Liidu asjade komisjonile ja arutas 1 kollektiivset pöördumist.

Kaasamiseks peeti 35 kohtumist mitmesuguste huvigruppide, valdkondlike ministeeriumide ja ametkondade esindajatega.

Vaadeldaval perioodil toimus 2 välislahetust, milles osales kokku 4 maaelukomisjoni liiget.

Olulisematest eelnõudest võib välja tuua maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis loovad regulatsioonid Euroopa Liidu uue eelarveperioodi maaelu ja põllumajanduse toetusmeetmete rakendamiseks.

Majanduskomisjon

Majanduskomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes suunab seadusloomet ja kontrollib valitsust paljudes majandusega seotud või seda otseselt mõjutavates valdkondades. Komisjon tegeleb küsimustega, mis puudutavad ehitust ja elamumajandust, postiteenuseid ja elektroonilist sidet, energeetikat, transporti, turismi, riigivara ja riigihangetega seonduvat, pakutavatele toodetele ja teenustele esitatavaid nõudeid, majandusarengut ning ettevõtlust.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul toimus **53** majanduskomisjoni istungit, sealhulgas 1 erakorraline istung. Komisjon pidas 3 ühisistungit rahanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoniga ning 1 avaliku istungi.

2023. aastal menetles komisjon 26 õigusakti eelnõu, millest võeti vastu 8 seaduseelnõu ning tagasi lükati 3 seaduseelnõu ja 1 otsuse-eelnõu. Riigikogu XIV koosseisu volituste lõppedes langes menetlusest välja 7 seaduseelnõu, mis jäid lõpuni menetlemata. Lisaks arutati uuesti 1 Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud seadust. Aasta lõpus oli majanduskomisjoni menetluses 8 eelnõu.

Teistele Riigikogu komisjonidele andis majanduskomisjon kokku 31 arvamust: Euroopa Liidu asjade komisjonile 28 arvamust ja väliskomisjonile 3 arvamust. Riigikohtule andis majanduskomisjon põhiseaduslikkuse järelevalve asjades 2 arvamust.

Käsitletaval perioodil oli majanduskomisjoni menetluses 1 kollektiivne pöördumine.

Välissuhtluse raames tehti 2 välisvisiiti ja delegatsioone võeti vastu 3 korral. Lisaks toimusid erinevad regulaarsed töövormid Balti Assamblee raames.

Põhiseaduskomisjon

Põhiseaduskomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kelle töövaldkond on piiritletud põhiseaduslike aspektidega. Komisjon menetleb muu hulgas põhiseaduse muutmise seaduse eelnõusid ning Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse, Riigikontrolli, kohtute ja õiguskantsleri tegevust reguleerivaid eelnõusid, samuti kodakondsust,

välismaalasi ja valimisi käsitlevaid eelnõusid.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ja XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon kokku **39** istungit, sealhulgas 1 avaliku ühisistungi rahanduskomisjoniga. Vaadeldaval perioodil menetleti 83 õigusakti eelnõu, millest 8 võeti vastu seadusena ja 7 otsusena. Tagasi lükati 19 eelnõu. Riigikogu XIV koosseisu volituste lõppemise tõttu langes menetlusest välja 17 eelnõu. Komisjon andis 3 korral arvamuse Riigikohtule ja 5 korral Euroopa Liidu asjade komisjonile.

Põhiseaduskomisjon võttis seisukoha 14 kollektiivse pöördumise suhtes.

Komisjon viis oma istungitel läbi 4 parlamentaarset kuulamist. Komisjonile esitasid oma tegevuse ülevaated Andmekaitse Inspektsiooni peadirektor, Riigikohtu esimees ja riigi peaprokurör. Komisjon kuulas ära arenguseire keskuse ettekande andmeühiskonna seire raporti kohta.

Rahanduskomisjon

Rahanduskomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes tegeleb riigi rahanduspoliitikaga seotud õigusaktidega, nagu riigieelarvet ning maksundust ja pangandust reguleerivad eelnõud. Komisjon kontrollib nendes valdkondades ka valitsuse tegevust.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon **55** istungit, sealhulgas 6 erakorralist istungit ja 4 ühist istungit teiste komisjonidega.

Komisjon menetles 164 õigusakti eelnõu, millest 25 võeti vastu.

Komisjon andis 11 arvamust Euroopa Liidu asjade komisjonile ja 1 arvamuse põhiseaduskomisjonile ning arutas 3 kollektiivset pöördumist.

Kaasamise raames toimus 25 kohtumist mitmesuguste huvigruppide, valdkondlike ministeeriumide ja ametkondade esindajatega.

Vaadeldaval perioodil oli 1 välislähetus.

Riigikaitsekomisjon

Riigikaitsekomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes tegeleb riigi julgeolekut ja kaitset reguleerivate eelnõudega, kontrollib oma valdkonna piires täidesaatva võimu teostamist ning osaleb riigi julgeoleku- ja kaitsepoliitika kujundamisel. Riigikaitsekomisjoni töö oluliseks osaks on välissuhtlus ning liitlassuhete arendamine.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ja XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas riigikaitsekomisjon kokku **60** istungit, sealhulgas 2 erakorralist istungit, 2 ühisistungit väliskomisjoniga, 10 väljasõiduistungit, millest 3 olid koos väliskomisjoniga, ning 1 avaliku istungi.

Komisjon menetles 21 õigusakti eelnõu: 15 Riigikogu otsuse eelnõu ja 6 seaduseelnõu. Vastu võeti 12 Riigikogu otsust ja 3 seadust, 1 seaduseelnõu lükati tagasi. Vaadeldava perioodi lõpuks jäi riigikaitsekomisjoni menetlusse 2 seaduseelnõu ja 3 otsuse-eelnõu.

Riigikaitsekomisjon andis 7 arvamust, millest 3 olid Euroopa Liidu asjade komisjonile, 3 väliskomisjonile ja 1 õiguskomisjonile.

Komisjon arutas Eesti julgeolekupoliitika raamdokumenti "Eesti julgeolekupoliitika alused" ja kollektiivset pöördumist "Ei Nursipalu harjutusväljaku laiendamisele!", tutvus Eesti Uuringukeskuse uuringu "Avalik arvamus riigikaitsest 2023" tulemustega ning käsitles Eesti kaitsekoostööd Ameerika Ühendriikidega, Ühendkuningriigiga ja Soomega.

Komisjon sai regulaarselt ülevaateid julgeolekuolukorrast seoses Venemaa agressiooniga Ukraina vastu ning mitmetest julgeoleku- ja kaitsevaldkonna teemadest, sealhulgas Kaitseväge diviisi loomine, Kaitseväge harjutusväljade arendamine, mereväe arengud, Kaitseväge personaliküsimused, NATO strateegiline kommunikatsioon ja toidu varustuskindlus. Käsitleti Siseministeeriumi valitsemisala asutuste rolli riigikaitse ülesannete täitmisel, elanikkonnakaitset ja kohalike omavalitsuste kriisivalmidust. Tutvuti tsiviilajateenistuse loomise ideega.

Külastati NATO staabielementi (NFIU), NATO küberkaitsekoostöö keskust, suurõppuse "Kevadtorm 2023" külastuspäeva Tapal, Kaitsealiidu õppust "Ussisõnad", Eesti Kaitseväge diviisi ja õppust "Decisive Lancer 2023".

Välissuhtluse raames kohtusid komisjoni liikmed Prantsusmaa Rahvusassamblee, Kanada parlamendi, Saksamaa Liidupäeva, Gruusia parlamendi, USA Kongressi, Soome parlamendi, Rootsi parlamendi, Tšehhi Senati, Ukraina Ülemraada, Kanada parlamendi alamkoja ja Ühendkuningriigi parlamendi alamkoja esindajatega ning Türgi kaitseministriga, suursaadikutega, välisajakirjanikega, rahvusvaheliste mõttekodade esindajatega ja Euroopa Liidu sõjalise komitee esimehega.

Komisjoni liikmed käisid töövisiidil Saksamaa Liitvabariigis ja Ukrainas ning osalesid Balti Assamblee julgeoleku- ja kaitsekomisjoni istungitel ning Euroopa Liidu parlamentaarse välis- ja julgeolekupoliitika ning julgeoleku- ja kaitsepoliitika konverentsil Hispaania Kuningriigis Madridis.

Sotsiaalkomisjon

Sotsiaalkomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes tegeleb töövaldkonda, sotsiaalhoolekannet, sotsiaalkindlustust ja tervishoidu reguleerivate eelnõudega. Peale selle kontrollib komisjon oma tööloigis valitsuse tegevust, algatab juhtivkomisjonina ise seadus- ja otsuse-eelnõusid ning olulise tähtsusega riiklike küsimuste arutelusid.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungijärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungijärgu jooksul pidas komisjon **49** istungit, sealhulgas 4 erakorralist ja 1 avaliku istungi. Samuti peeti 1 ühine istung kultuurikomisjoniga ja sellel arutati soodustingimustel vanaduspensionide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (710 SE).

Komisjon menetles 51 õigusakti eelnõu, millest 11 võeti vastu, 14 lükati tagasi, 18 võeti tagasi täiskogul menetlemata ning 3 langes menetlusest välja seoses koosseisu lõppemisega. Komisjon algatas ühe olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2023" arutelu Riigikogu täiskogus. Komisjon andis 5 korral arvamus Euroopa Liidu asjade komisjonile, 1 korral rahanduskomisjonile ja 1 korral Riigikohtule. Komisjon menetles 5 kollektiivset pöördumist.

Lisaks eelnõude aruteludele kohtuti mitmete huvirühmade ning riigiametite esindajatega, arutati märgukirju, käsitleti erinevate ministeeriumide ja nende allasutuste tegevust ning õigusloomeplaan, korraldati parlamentaarseid kuulamisi ühiskonnale olulistes päevakajalistes küsimustes.

Kohtuti Soome parlamendi sotsiaal- ja tervishoiukomisjoni delegatsiooniga.

Olulisemad teemad ja eelnõud olid:

- 1) tööturumeetmete seaduse eelnõu;
- 2) perehüvitiste seaduse ning perehüvitiste seaduse, perekonnaseaduse ja töölepingu seaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu;
- 3) sotsiaalmaksuseaduse § 3 täiendamise ja tulumaksuseaduse § 34 muutmise seaduse eelnõu;

- 4) ortodontiateenuse kättesaadavus ja probleemid;
- 5) heaolu arengukava 2023–2030;
- 6) Centari uuring "Tervisetehnoloogiate hindamise protsess ja otsustuskriteeriumid Eestis";
- 7) hooldusreformi ettevalmistamise ja hetkeseisu ülevaade;
- 8) vaktsiinikahjude hüvitamise ülevaade;
- 9) pikaajaliselt kaitstud töö katseprojekti ülevaade;
- 10) esmatasandi arstiabi korraldus ja kättesaadavus.

Väliskomisjon

Väliskomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes osaleb Eesti välispoliitika kujundamisel ja välissuhtlemise põhimõtete väljatöötamisel ning kontrollib valitsuse välispoliitilist tegevust. Komisjon kujundab ka Riigikogu arvamuse Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes, arutab vajaduse korral teisi olulisi Euroopa Liidu teemasid ning kinnitab Eesti seisukohad enne Euroopa Liidu välis-, kaitse-, arengu- ja kaubandusministrite kohtumisi.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon **110** istungit, sealhulgas 5 ühist istungit riigikaitsekomisjoniga ning 7 ühist istungit Euroopa Liidu asjade komisjoniga. Istungitest 10 olid väljasõiduistungid ja 3 erakorralised istungid.

Veebruaris toimus Riigikogu täiskogus olulise tähtsusega riikliku küsimusena iga-aastane välispoliitika arutelu.

Väliskomisjoni kui juhtivkomisjoni menetleda oli 2023. aastal kokku 15 seaduse, Riigikogu otsuse ja Riigikogu avalduse eelnõu, millest seadusena võeti vastu 1, otsusena 5 ning avaldusena 4 eelnõu. Täiskogu saatis uuesti arutamisele 1 Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud seaduse. Väliskomisjon arutas 1 kollektiivset pöördumist ja andis seisukoha 9 Euroopa Liiduga seotud eelnõu kohta.

Väliskomisjoni juhtumisel tegi Riigikogu liitlasruumi hoidmise eesmärgil avaldused Ukraina NATO-liikmesuse toetuseks ja Ukraina vastu toime pandud agressioonikuritegude eest vastutusele võtmiseks. Lisaks jätkasid eri riikide parlamentide väliskomisjonide esimehed ühisavalduste tegemist Ukraina toetuseks ja Venemaa agressiooni hukkamõistmiseks.

2023. aastal oli komisjoni delegatsioon visiidil Kreekas ja Soomes ning osales Eesti, Läti ja Leedu väliskomisjoni kohtumisel Siguldas. Lisaks osales väliskomisjoni esimees EL-i eesistumise välis- ja julgeolekupoliitika konverentsidel Stockholmis ja Madridis ning Põhjala ja Balti riikide väliskomisjonide esimeeste kohtumisel Rootsisis ja Norras.

Väliskomisjoni esimees osales Eesti, Läti ja Leedu parlamendi väliskomisjoni esimeeste ühisel visiidil Ameerika Ühendriikidesse, Taiwani, Türgi ja Iisraeli.

Vastu võeti väliskomisjoni delegatsioone Norrast ja Šveitsist. Aasta jooksul tehti regulaarselt videosilla vahendusel kohtumisi Ukraina parlamendi väliskomisjoniga.

Õiguskomisjon

Õiguskomisjon on Riigikogu alatine komisjon, kes tegeleb eraõigus-, kriminaalõigus- ja sisejulgeolekualaste eelnõudega, samuti politsei-, piirivalve- ja päästeteenistust reguleerivate eelnõudega. Komisjoni tööalal on ka advokaatide, notarite, vandetõlkide, kohtutäiturite ja pankrotihaldurite tegevust korraldavad seadused ning valitsuse tegevuse ja reformide rakendamise kontroll oma valdkonna piires.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon **38** istungit, sealhulgas 1 erakorralise istungi ja 1 väljasõidu istungi.

Komisjoni menetluses oli 38 õigusakti eelnõu, millest 14 võeti vastu ja 4 lükati tagasi.

Komisjon andis 15 arvamust Euroopa Liidu asjade komisjonile ja arutas 5 kollektiivset pöördumist. Õiguskomisjon andis 3 korral arvamuse Riigikohtule.

Vaadeldaval perioodil toimus 3 välislähetust.

Olulisemad eelnõud olid:

- 1) Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (207 SE);
- 2) Vabariigi Valitsuse algatatud vangistusseaduse, karistusseadustiku, kriminaalhooldusseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse (vangistusseaduse kaasajastamine ja digilahenduste kasutusele võtmine) eelnõu (227 SE);
- 3) Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse (vaenu õhutamise ja vaenumotiiviga kuriteod) eelnõu (232 SE).

Erikomisjonid

Julgeolekuasutuste järelvalve erikomisjon

Julgeolekuasutuste järelvalve erikomisjon on Riigikogu komisjon, kes teostab järelvalvet täidesaatva riigivõimu asutuste üle julgeolekuasutuste ja järelevalvetegemise tegevusega seonduvates küsimustes.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas erikomisjon **28** istungit, sealhulgas 3 erakorralist istungit.

Politsei- ja Piirivalveamet, Maksu- ja Tolliamet, Justiitsministeerium ja Kaitsepolitseiamet esitavad vähemalt üks kord kolme kuu jooksul komisjonile asjaomase ministeeriumi kaudu kirjaliku aruande kohtu luba nõudvate jälitustoimingute tegemise kohta.

Julgeolekuasutuste eelarveid arutati kaitse- ja siseministriga ning Välisluureameti ja Kaitsepolitseiameti peadirektoriga. Eelarvete aruteludel lähtuti julgeolekuasutuste arengu ja võimekuse kasvust ning tööülesannete täitmise võimalikkusest etteantud eelarvete ulatuses. Komisjon veendus, et eelarve võimaldab täita ettenähtud tööülesanded ja tekkinud probleemid leiavad lahenduse.

Toimused regulaarsed parlamentaarsed kuulamised Kaitsepolitseiameti, Välisluureameti, Kaitseväe luurekeskuse, Riigiprokuratuuri ja Justiitsministeeriumi vanglate osakonnaga.

Komisjoni ametnikud aitasid korraldada riigisaladust ja salastatud välisteavet käsitlevaid kohtumisi ja briifinguid ning Riigikogu liikmetele ja komisjonidele saadetud salajaste dokumentide registreerimist, tutvustamist ja säilitamist.

Aruandeperioodil valiti 1 korral erikomisjoni esimees ja aseesimees.

Korruptsioonivastane erikomisjon

Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon teostab parlamentaarset järelvalvet korruptsioonivastaste meetmete rakendamise üle: arutab omal algatusel kõrgemate ametiisikute võimalikke korruptsioonijuhtumeid ja annab nende kohta hinnanguid, teostab järelvalvet Riigikogu liikmete tegevuspiirangutest kinnipidamise üle, kontrollib oma pädevuse piires huvide deklaratsioone, teavitab Riigikogu ja avalikkust tema pädevuses oleva korruptsioonivastase tegevuse tulemustest ning täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid. Kord aastas esitab erikomisjon Riigikogule ülevaate oma tegevusest.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas erikomisjon kokku **23** istungit, sealhulgas 3 erakorralist istungit, millest 1 oli ühisistung riigieelarve kontrolli erikomisjoniga.

Aruandeperioodi vältel jälgis korrupsioonivastane erikomisjon GRECO V hindamisvooru soovitude rakendamise käiku ja 2021.–2025. aasta korrupsioonivastase tegevuskava täitmist. Riigikogu XIV koosseisu lõpul sai erikomisjon ülevaate Politsei- ja Piirivalveameti Keskkriminaalpolitsei ja Keskkriminaalpolitsei korrupsioonikuritegude büroo juhtidelt. Riigikogu XV koosseisu vältel on erikomisjon arutanud nii konkreetseid küsimusi kui ka üldisi arengusuundi Justiitsministeeriumi, Kaitsepolitsei ameti, Välisluureameti ja Rahapesu Andmehüdroga ning korduvalt Prokuratuuri ja MTÜ-ga Korrupsioonivaba Eesti. 2023. aastal asus erikomisjon otsima parimat lahendust Riigikogu lobikohtumiste registreerimiseks ja avalikustamiseks.

2023. aastal pälvisid erikomisjoni tähelepanu Ukraina abistamiseks avalikkuselt suures väärtuses vahendeid kaasanud MTÜ Slava Ukraini läbipaistmatu varakasutus ning peaminister Kaja Kallase pereliikme seotus ettevõtjaga, kelle ärisuhted Venemaa ettevõtjatega jätkusid ka pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse.

Kui Riigikogu mõne liikme kohta algatatakse kriminaalmenetlus, pakutakse talle alati võimalus selgitada oma seisukohti erikomisjonile, ühel juhul niisugune kuulamine 2023. aastal ka toimus.

Erikomisjon kontrollis 2023. aastal Riigikogu liikmete huvide deklaratsioone.

Erikomisjon on vastanud isikute pöördumistele seoses mitmesuguste ühiskonnas esinevate probleemidega, muu hulgas on küsitud nõu ja soovitud saada õigusaktide kohta selgitusi, aga on ka avaldatud rahulolematust ja tehtud ettepanekuid. Pöördumistes toodud asjaolude kontrollimiseks on komisjon teinud täpsustavaid päringuid ning andnud selgitusi.

Riigieelarve kontrolli erikomisjon

Riigieelarve kontrolli erikomisjon on Riigikogu komisjon, kes kontrollib koostöös Riigikontrolliga Vabariigi Valitsust, et riigieelarve oleks täidetud ning riigi vara ja eelarve vahendeid kasutatakse säästlikult, otstarbekalt ja õiguspäraselt.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu ning Riigikogu XV koosseisu 1. ja 2. istungjärgu jooksul pidas komisjon **45** istungit, sealhulgas 6 erakorralist istungit ja 2 ühisistungit, millest üks toimus korrupsioonivastase erikomisjoniga ning teine Euroopa Liidu asjade komisjoniga ja rahanduskomisjoniga.

Komisjon korraldas ühe olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu Riigikogu täiskogus, menetles 15 uut Riigikontrolli kontrolliaruannet ja ülevaadet ning kohtus Soome parlamendi auditikomisjoniga.

Olulisemad teemad olid riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia, riigi rahanduse seis, Euroopa Liidu toetuste kasutamine, elektrienergia tootmine ning Vabariigi Presidendi Kantselei rahastamine.

Probleemkomisjonid

Eesti keele õppe arengu probleemkomisjon

Eesti keele õppe arengu probleemkomisjon loodi Riigikogu 2019. aasta 30. mai otsuse alusel eesmärgiga uurida eesti keelega seotud riiklike poliitikate põhialuste, valdkonna arengukavade ja programmide hetkeseisu ning teha ettepanekuid kvaliteetse eesti keele õppe tagamiseks ning õppevahendite, õppekavade, metoodikate ja õpetajate ettevalmistamiseks.

Riigikogu XIV koosseisu 9. istungjärgu jooksul pidas komisjon 4 istungit.

Peamise teemana arutas komisjon eestikeelsele õppele üleminekut ning sellega seotud seaduseelnõu. Komisjon kohtus Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Lasteaednike Liidu, MTÜ Alushariduse Juhtide Ühenduse ning Narva linna esindajatega.

2023. aasta 19. jaanuaril korraldas probleemkomisjon olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu teemal "Eestikeelsele õppele ülemineku probleeme".

Probleemkomisjoni tegevus lõppes 2023. aasta 20. veebruaril.

IV. PARLAMENTAARNE KOOSTÖÖ RAHVUSVAHELISEL TASANDIL

2023. aasta välissuhtluse keskne teema oli Ukraina jätkuv toetamine Venemaa valla päästetud agressioonisõjas. Seda küsimust arutati nii kõikidel kahepoolsetel visiitidel kui ka mitmepoolsetel kohtumistel ning konverentsidel. 24. veebruaril, Venemaa täiemahulise agressiooni esimesel aastapäeval tegid Eesti eestvedamisel Eesti, Läti, Leedu ja Poola parlamendi esimehed ühisdeklaratsiooni, milles avaldasid veel kord toetust Ukrainale nende vabadusvõitluses ning mõistsid hukka Venemaa sõjategevuse Ukraina vastu.

Peale Riigikogu valimisi 2023. aasta märtsis ning sellele järgnenud Riigikogu juhatuse valimisi on Riigikogu esimehe üheks prioriteetseks suunaks välissuhtluses olnud suhete hoidmine ning tugevdamine Eesti lähimate naabritega. Sellest lähtuvalt külastas Riigikogu esimees 3. mail Lätit ning 1.–2. juunil olid tal kohtumised Leedu riigijuhtidega Vilniuses. 24. augustil kohtus Riigikogu esimees oma Rootsi kolleegi Andreas Norléniga Stockholmis ning 17.–18. novembril oli ta visiidil Soomes.

Eestisse tegid oma esimesed välisvisiidid Soome Eduskunna uus esimees Jussi Halla-aho 17. augustil ning Läti Saiema esimees Daiga Mieriņa 3. oktoobril. Lisaks neile külastasid 2023. aastal Eestit Saksamaa Bundestagi esimees 7.–8. juunil, Tšehhi Senati esimene asepiiker 15.–18. mail ning Jaapani parlamendi ülemkoja aseesimees 23. augustil.

Eesti võttis aktiivselt osa tavapäraest parlamentide esimeeste mitmepoolsetest kohtumistest: 24.–25. aprillil EL-i spiikrite kohtumisest Prahast, 24.–25. augustil Põhja- ja Baltimaade spiikrite kohtumisest Stockholmis, 27.–29. septembril ENPA spiikrite konverentsist Dublinis ning 23.–24. oktoobril Krimmi platvormi parlamentaarsest tippkohtumisest Prahast. Enne NATO tippkohtumist Vilniuses korraldati esimest korda ka NATO riikide parlamentide esimeeste kohtumine, mis toimus Vilniuses 1.–3. juunini. 2023. aastal oli tavapärastest aktiivsem suhtlus ka Balti riikide ja Poola spiikrite vahel – nelja riigi parlamentide esimehed kohtusid 15.–16. jaanuaril Varssavis ning 9.–10. juulil Riias. Riia kohtumisel osales ka Ukraina spiiker.

Riigikogu parlamendirühmade peamised kohapealsed suhtluspartnerid vaadeldaval perioodil olid tavapäraselt Eestis asuvad välisesindused ja siin resideeruvad suursaadikud. Kuigi kevadel toimunud Riigikogu valimiste tõttu oli parlamendirühmade visiite tavapärasest vähem, külastasid Riigikogu vastavad parlamendirühmad siiski Marokot ja Armeeniat. Eestisse tegid visiidid parlamendirühmad või parlamendirühma esimehed Türgist, Saksamaalt, Tšehhist ja Austriast. Ukraina parlamendi Eesti parlamendirühma delegatsioonid külastasid Eestit 2023. aastal kolmel korral.

Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni Parlamentaarne Assamblee (NATO PA)

Komiteede raportid 2023. aastal käsitlesid järgmisi teemavaldkondi: 1) Ukraina ülesehitamine, 2) võitlus desinformatsiooniga, 3) Vilniuse tippkohtumise otsuste elluviimine, 4) kriitilise meretaristu kaitsmine, 5) Musta mere julgeoleku ja stabiilsuse tugevdamine ning 6) NATO heidutuse ja kaitsevõime tugevdamine.

Luksemburgis toimunud kevadistungil oli arutelude keskmes Ukraina toetamine ning alliansi heidutus- ja kaitsevõime. Märkimisväärset üksmeeles võeti vastu selge sõnastusega kaks deklaratsiooni. Esimene deklaratsioon kutsus NATO riike looma Ukraina ülesehitamiseks uue abiprogrammi ja kiirendama sõjatehnika tarnet Ukrainale. Samuti kutsuvad parlamendiliikmed üles sõnastama Vilniuse tippkohtumisel järgmised sammud Ukraina NATO-ga lõimumiseks. Teine deklaratsioon kutsus NATO riikide juhte üles kaitsma demokraatlikke väärtusi, keskenduma alliansi vastupanuvõimekuse tugevdamisele ja tõstma kaitsekulutuste taseme üle 2% SKP-st. Luksemburgi parlamendi esimees teatas riigi otsusest rahastada täiskohaga poliitikateaduri (*policy fellow*) ametikohta NATO PA sekretariaadis. Poliitikateaduri tööülesandeks on demokraatia vastupidavuse ehitamine NATO-s.

NATO PA kutsus Kopenhaagenis toimunud aastaistungil NATO liidreid üles suurendama abi Ukrainale (sh kiirendama relvatarneid), tegema Ukraina NATO-liikmesusega seoses julgeid strateegilisi otsuseid ning aitama Ukrainat teel nii NATO kui ka Euroopa Liidu liikmeks. Aastaistungil tulemusena võeti vastu kuus resolutsiooni. Aastaistungil raames kohtus Eesti delegatsioon ka Taani ja Saksamaa delegatsiooniga, kellega kinnitati häid suhteid ning arutati Ukraina toetamist ja koostöövõimalusi NATO PA-s. Eesti delegatsiooni liige Marko Mihkelson valiti NATO partnerlussuhete alamkomitee aseesimeheks ja Ukraina-NATO parlamentidevahelise nõukogu liikmeks.

Washingtonis toimunud transatlantilisel foorumil oli arutelude keskmes Ukraina toetamine, sealhulgas riigile sõjalise abi andmine ning Ukraina majanduse ja sõjajärgse ülesehituse toetamine, ning Atlandi-üleste suhete ja koostöö tugevdamine nii Vilniuse tippkohtumise järel kui ka tuleval aastal peetava Washingtoni tippkohtumise eel. USA esindajad rõhutasid vajadust, et kõik Euroopa liitlased panustaksid vähemalt 2% SKP-st kaitsekuludesse. Samuti arutati foorumil Rootsi kaitseministri Pål Jonsoni osalusel Rootsi tulevast rolli alliansis ning arenguid Lähis-Idas ja Aasias.

Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee (ENPA)

2023. aasta jaanuari sessioonil olid fookuses Venemaa algatatud Ukraina-vastase agressioonisõja õiguslikud, sealhulgas inimõiguslikud aspektid ning seal võeti vastu vaheresolutsioon Ukraina sõja ja Venemaa sõjakuritegude uurimise küsimustes. Aprillis toimunud kevadise plenaaristungil peamiseks teemaks oli debatt teemal "Vene Föderatsiooni või *de facto* tema kontrolli all olevatele Ukraina aladele sunniviisiliselt ümberasustatud või üleviidud Ukraina tsiviiliskute, sealhulgas laste olukord", kus võttis virtuaalselt sõna ka Ukraina esimene leedi Olena Zelenska.

ENPA täiskogu juunisessioonil oli ühe peateemana üleval Venemaa ja Valgevene sportlaste osalemine 2024. aastal Pariisi olümpiamängudel. ENPA võttis vastu selleteemalise resolutsiooni, milles kutsus Rahvusvahelist Olümpiakomiteed (ROK) üles keelama kõigil Vene ja Valgevene sportlastel osaleda lisaks Pariisi olümpiamängudele ja paraolümpiale ka muudel spordiüritustel seni, kuni kestab Venemaa agressioonisõda. ENPA suvise plenaaristungil fookuses oli kiireloomuline debatt Venemaa Ukraina-vastase agressiooni poliitiliste tagajärgede üle.

Sügissessioonil oktoobris pidas assamblee kiireloomulise arutelu teemal "Õiglase rahu tagamine Ukrainas ja kestva julgeoleku tagamine Euroopas". Samuti peeti päevakajalist debatti teemal "Vägivalla eskaleerumine Lähis-Idas pärast hiljutist Hamasi rünnakut Iisraeli vastu" ja arutati Venemaa ametisoleva presidendi *ad hominem* tähtajast loobumise legitiimsuse ja seaduslikkuse küsimust.

Eesti delegatsiooni panus 2023. aastal

Eesti delegatsioon osales aktiivselt ENPA täiskogu ja komiteede istungitel. Nii Balti riikide kui ka NB8-formaadis kohtumised olid tulemuslikud ja Eesti panustas ühisalgatustesse (nt NB8 ühisavaldus Valgevene opositsiooni toetamise teemal).

Indrek Saar tegi algatuse ning pidas sütitava kõne Vene ja Valgevene sportlaste 2024. aasta Pariisi olümpiamängudele lubamata jätmise kohta, millest valmis hiljem samateemaline raport (debatt ENPA täiskogu suveistungil). Indrek Saarele omistati ENPA auliikme tiitel tema silmapaistva ja tulemusliku pikaajalise töö eest. Eerik-Niiles Kross sai raportööriks Kara-Murza nimekirjas olevate isikute suhtes kohaldatavate sanktsioonide teemal ja Ungari monitooringu kaasraportööriks. Ta pidas väga hea kõne talvisel istungil Venemaa agressioonisõja õiguslike, sealhulgas inimõiguslike aspektide debatil. Liisa-Ly Pakosta esines kõnega ENPA juunikuu sessioonil Vene ja Valgevene sportlaste Pariisi olümpiamängudele ja paraolümpiale lubamata jätmise teemal.

Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni Parlamentaarne Assamblee (OSCE PA)

2023. aastal oli OSCE PA eesistuja Põhja-Makedoonia. Prioriteetideks kujunesid maailmas valitsevast olukorrast lähtuvalt Ukraina toetamine ja COVID-19-pandeemia tõttu kannatada saanud majanduse elavdamine. Eesti oli juba varem avaldanud soovi saada 2024. aastal OSCE PA eesistujaks. Eesti eesistumise jaoks oli tarvis OSCE liikmesriikide konsensust, mida ei saavutatud. Aasta lõpus seadis alternatiivse kandidaadina end üles Malta, kelle osas jõudsid liikmesriigid konsensusele. 1. jaanuaril 2024 algas seega Malta eesistumine OSCE-s.

OSCE PA talveistung oli 22.–23. veebruaril Viinis. Austria otsustas anda Venemaa esindajatele riiki sisenemiseks viisad hoolimata enamiku delegatsioonide vastuseisust. Ukrainlaste sõnul on rahu võimalik vaid siis, kui mõlemad pooled seda soovivad. Otsustati, et enne suveistungit Kanadas lepitakse samameelsete grupis kokku edasine taktika. Kuna riikide arvamused on väga erinevad, siis peab jõudma üksmeeleni miinimumprogrammis, millega on kõik nõus (alustades piiramistest, lõpetades väljaviskamisega). Kindlasti tuleb muuta protseduureegleid. Alalises komitees tuleb teha ettepanek korraldada istungeid edaspidi vaid riikides, mille puhul saab kindel olla, et Venemaa sinna ei pääse.

OSCE PA aastaistung toimus 30. juunist 4. juulini Vancouveris Kanadas. OSCE PA võttis aastaistungil vastu resolutsiooni, millega kutsutakse OSCE liikmesriike üles peatama Venemaa Föderatsiooni parlamendi liikmetele viisade väljastamine ning kus rõhutatakse vajadust peatada Venemaa liikmestaatus OSCE-s ja kutsutakse üles toetama eritribunali loomist Venemaa sõjakuritegude uurimiseks. Aastaistungil valiti OSCE PA presidendiks Soome delegatsiooni pikaajaline liige Pia Kauma.

OSCE PA sügisistung peeti 18.–20. novembril Jerevanis Armeenias. Kohtumise raames toimusid alalise komitee istung, OSCE parlamentaarne konverents ja OSCE Vahemere foorum. Peamiste teemadena arutati julgeolekuolukorda Ukrainas, Lähis-Idas ja Kaukaasias, lisaks OSCE organisatsioonilist kriisi ja OSCE PA rolli regioonis. Toodi välja muutuvaid olusid OSCE regiooni julgeolekus. Mitmed liikmesriigid rõhutasid ka seda, et OSCE PA polnud endiselt leidnud efektiivseid meetmeid Venemaa ja Valgevene piiramiseks, vaatamata juba pea kaks aastat kestnud täiemahulisele sõjale Ukrainas.

Eesti delegatsioon osales ka kahel vaatlusmissioonil: Kasahstani parlamendivalimised (19. märtsil) ja Poola parlamendivalimised (15. oktoobril).

Balti Assamblee (BA)

2023. aastal oli BA eesistujaks Eesti. Eesistumise juhtmõte oli jätkata turvalise, usaldusväärse ja jätkusuutliku Balti regiooni ülesehitamist. Aasta jooksul peeti mitmeid BA komisjonide temaatilisi istungeid. BA osales ka rahvusvaheliste partnerite, näiteks Põhjamaade Nõukogu, Beneluxi parlamendi ning Läänemere maade parlamentaarse konverentsi üritustel ja kohtumistel.

Sõda Ukrainas sundis Balti riike oma julgeolekut ümber hindama ning BA tegutses selle nimel, et likvideerida kõik puudujäägid Balti riikide kaitsevõimes. Samuti kutsus BA üles korrapärasele ja tegasusale majanduslikule, sotsiaalsele ning kultuurialasele koostööle, et aidata Balti riikidel leida lahendusi ühistele probleemidele, tugevdada usaldust ja tõhustada oma võimekust. Lisaks keskendus BA 2023. aastal ka Balti regiooni elurikkuse kaitsmisele, kestlikule põllumajandusele ja metsandusele ning püüdis leida võimalusi õiglase ja tõhusa rohepöörde tagamiseks

24. novembril toimus Tallinnas BA 42. istungjärk ja 29. Balti Ministrite Nõukogu, mille peamine teema oli Venemaa agressioon Ukrainas ning selle majanduslikud mõjud Balti regioonile. Lisaks oli arutlusel ka Balti riikide ühtne ja efektiivne elanikkonnakaitse. Eesti andis 2024. aastaks eesistumise üle Leedule. Leedu prioriteedid eesistumise ajal on järgmised: Balti regioon, mis on kindel oma julgeolekus, arengus ja vastupanuvõimes; omavahel ühendatud, innovatiivsed ja jätkusuutlikud Balti riigid; ühtsus, toetus ja järjepidevus piirkondlike väljakutsetega toimetulemisel.

Parlamentidevaheline Liit (IPU)

IPU 146. assamblee toimus 2023. aasta märtsis Bahreinis Manamas, kus peateemana oli arutelu all parlamentide roll rahumeelse koosolemise ja kaasava ühiskonna edendamisel ning sallimatusega võitlemisel. Erakorralise arutelu keskmes olid humanitaarkriisid Afganistanis, Süürias, Jeemenis ja Ukrainas.

IPU 147. assambleel 2023. aasta oktoobris Angolas Luandas oli põhifookuses parlamentide panus rahu ja õigluse saavutamisel, tugevate avaliku sektori asutuste loomisel ning inimeste ja valitsusasutuste vahelise usalduse kasvatamisel. Luanda assambleel erakorralist teemat valida ei õnnestunud, kuna kumbki lõpphääletusele jõudnud ettepanekutest ei saavutanud vajalikku täiskogu hääلteenamust.

Assambleedel osales Eesti delegatsioon täiskoosseisus ja Eesti IPU rühma president esines mõlema istungi peadebatis sõnavõtuga. Eesti delegatsioon osales aktiivselt ka 12+ rühma koosolekul, kus töötati selle nimel, et mõni sellele rühmale oluline teema jõuaks ka assamblee erakorralise teema debatile.

Euroopa Parlamentidevaheline Kosmosekonverents (EPK)

1. jaanuaril 2023 sai EPK eesistujaks Austria, kes võttis teatepulga üle Prantsusmaalt. Austria võttis läbivaks teemaks kosmosemajanduse pealkirjaga "Space to support the green transition in an evolving space economy".

EPK traditsiooniline seminar korraldati 19.–20. aprillil ja seda viis läbi eesistujariik Austria. Kuna delegatsiooni uut koosseisu polnud veel määratud ning varasematel delegatsiooni liikmetel polnud võimalik lähetusse asuda, ei osalenud Riigikogu liikmed sellel seminaril. 2. juunil korraldas Austria parlament koostöös Euroopa Kosmosepoliitika Instituudi (ESPI) ja Euroopa Kosmoseagentuuriga (ESA) kosmosekonverentsi "Ready for the Moon", mis keskendus Euroopa kosmosepoliitikale, kosmosevaldkonna potentsiaalsele arengule ning võimalikele kosmosepoliitika muudatustele Euroopas. Konverentsi ja sellele järgnenud õhtusöögi kestel peeti palju mitteametlikke arutelusid Eesti rolli suurendamiseks nii kosmosevaldkonnas üldiselt, seejuures kosmosepoliitika ja -tööstuse vallas, kui ka ESA ja EPK juures. Lisaks arutati EPK eesistumise järgmiste aastate graafikut. ESPI tegi Eestile ettepaneku kaaluda eesistumist näiteks 2025. või 2026. aastal.

Plenaaristung toimus 25. septembril Viinis. Aastaistungi raames otsustati Venemaa assotsieerunud liikmestaatuse üle. Eesti juhtis läbirääkimiste vahendamist, võttes eesmärgiks plenaaristungil Venemaa tingimata formaadist isoleerida. Liikmesriigid otsustasid ühehäälselt Venemaa liikmestaatuse tähtajatult peatada. Liikmesuse taastamise tingimusteks määrati agressiooni lõpetamine Ukrainas ja rahvusvaheliselt tunnustatud piiride taastamine, rahvusvahelisest õigusest kinnipidamine ning inimõiguste, sõna- ja meediavabaduse tagamine Vene Föderatsiooni poolt. Vastuvõetud otsus jõustus kohe. Eesti delegatsioon oli lõppteksti kaasautor ning tal oli otsustav tähtsus liikmesriikidega läbirääkimiste pidamisel.

Euroopa Parlamendiuringute ja Dokumendikeskus (ECPRD)

ECPRD koostöövõrgustikus osaleb ligi 70 parlamendikoda ja selle toimimisse on panustanud ka Riigikogu Kantselei. 2023. aastal vastas kantselei õigus- ja analüüsiosakond ECPRD võrgustiku raames 270-le erinevaid valdkondi käsitlevale infopäringule. ECPRD korraldas konverentsi ja kuus seminari, kuhu koguneti füüsiliselt ja kus osalesid ka meie ametnikud, ning lisaks kolm videoseminari.

V. AVALIKKUSE TEAVITAMINE JA KODANIKE KAASAMINE

Sarnaselt kogu kantseleiga oli ka avalike suhete osakonnale selle aasta üheks oluliseks märksõnaks Riigikogu uus koosseis, mis tõi kaasa uusi liikmeid parlamenti, uusi juhte komisjonidele ja uue Riigikogu juhatuse. Sellised muudatused nõuavad alati teatud kohanemisperioodi ning vajadust oma tööpõhimõtteid intensiivsemalt tutvustada ja selgitada.

Osakonna eestvedamisel jätkus kindlas rütmis traditsiooniliste suurte tähtpäevade (vabariigi aastapäev, Riigikogu lahtiste uste päev, Eesti lipu päev, taasiseseisvumispäev) tähistamine. Aastate jooksul on välja kujunenud väga tugev ja professionaalne majasisene töörühm nende ürituste ettevalmistamisel ning koostööpartneritena on kaasatud ühendused, organisatsioonid ja firmad, kes kantseleid parimal moel toetavad. Nimetatud tähtpäevad on rahvarohked pidupäevad, mil leiavad tuhanded inimesed tee Toompeale.

Eriti õnnestunuks tuleb lugeda mullust lahtiste uste päeva, kus käis parlamenti uudistamas hinnanguliselt üle 5000 inimese. Seekord oli päev pühendatud suvisele noorte laulu- ja tantsupeole "Püha on maa" ning liikumisaastale. Külalistele pakkusid tegevusi Tallinna Keskraamatukogu ning Kodutütred ja Noored Kotkad, samuti tuleb tunnustada fraktsioone, kes aitasid oma ideedega päeva põnevamaks teha. Käsikäes suurepärase koostööpartneritega saigi kokku pandud programm, mis oli mitmekesine ja pakkus huvi erinevatele vanusegruppidele. Kuus aastat tagasi vastu võetud otsus korraldada lahtiste uste päev alati parlamendi sünnipäeva lähedusse jääval laupäeval õigustab ennast igati.

Jätkusid ka regulaarsed Toompea lossi ekskursioonid. Aasta jooksul külastas Riigikogu 624 külastusgruppi. Külastajaid oli 20 904, neist 14 304 olid eestlased ja 6600 välismaalased. Välisriikidest olid esindatud Soome, Rootsi, Taani, Läti, Leedu, Ukraina, Poola, Norra, Saksamaa, Austria, Itaalia, Prantsusmaa, Suurbritannia, Belgia, Holland, Kanada, Türgi, Aserbaidžaan, Georgia, Bulgaaria, Moldova, Portugal, Kreeka, Sloveenia ja Tšehhi. Kaugemad riigid olid USA, Jaapan, Austraalia, Uus-Meremaa, Colombia, Argentina, Mehhiko, Lõuna-Korea ja Taiwan.

Lisaks korraldati veel mitmeid teisi erinevaid ekskursioone kokku ligi 800 inimesele, nende hulgas ka Riigikogu haridusprogrammis osalejad. Tegemist on koolidele mõeldud uude kolmetunnise programmiga, mis hõlmab arutelu parlamendi töö üle, kohtumist Riigikogu liikmetega, ekskursiooni Toompea lossis ja Pika Hermanni torni külastamist. Kevadistele katsetustele järgnesid sügisel avalike suhete osakonna giidide juhitud programmid kord nädalas. Haridusprogrammi vastu on koolides selge huvi olemas, õpilased peavad seda vajalikuks täienduseks ühiskonnaõpetuse tundidele.

Jätkuvalt toimuvad Toompeal erinevate noorteparlamentide simulatsioonimängud, oktoobris peeti Riigikogu istungisaalis juba 18. korda Mudel-Euroopa Parlamendi sessiooni. Noored võtavad aktiivselt osa ka riiklikel tähtpäevadel toimuvatest pidulikest lipuheiskamise tseremooniatest Kuberneris aias. Koolinoorte liputoimkonnad on alati väljas 24. veebruaril, 4. juunil ja 20. augustil. Vastupanuvõitluse päeval, 22. septembril assisteerivad lipuheiskamist Pika Hermanni torni traditsiooniliselt Tallinna 21. Kooli õpilased. Uue algatusega tulid välja Jakob Westholmi Gümnaasiumi õpilased, kes alustasid oma kooli 125. aastapäeva tähistamist aktusega samuti Kuberneris aias.

Pressiteenistus aitas 2023. aasta algul kokku võtta XIV Riigikogu töö ning toetas aprillis ametisse astunud XV Riigikogu tööle asumist. Meediahuvi Riigikogus toimuva vastu kasvas järsult pärast valimisi, kui koalitsioon alustas oma tegevusprogrammi elluviimist ja opositsioon parlamendi töö takistamist.

Seoses Venemaa jätkuva agressioonisõjaga Ukrainas kajastati aktiivselt Riigikogu esimehe, komisjonide ja välisdelegatsioonide välisvisiite ning -kohtumisi, kus rõhutati läbivalt Ukraina toetamise jätkamise olulisust. Tähelepanu pälvisid ka Ukrainale toetuse avaldamiseks ja Venemaa tegevuse hukkamõistmiseks tehtud avaldused.

Pressiteenistus andis avalikkusele täpset informatsiooni eelolevatest sündmustest ning tagas kiire ja põhjaliku teavituse Riigikogus langetatud otsustest, aga ka olulistest aruteludest, kohtumistest ja teistest sündmustest. Samuti pakuti ajakirjanikele tuge Riigikogu töö kajastamisel ning anti koostöös kantselei struktuuriüksustega vastused paljudele meediapäringutele.

Riigikogu täiskogu istungite, infotundide ja komisjonide avalike istungite videosalvestised on koos subtiitritega järelvaadatavad Riigikogu Youtube'i kanalil. Riigikogu tööd kajastavad fotod on kättesaadavad Riigikogu veebilehel asuvas fotoarhiivis.

Üha enam on ajakirjanduse ja avalikkusega suhtlemisel olulisel kohal sotsiaalmeedia kasutamine. Uue kanalina võeti mullu kasutusele Instagram, millega on õnnestunud tuua Riigikogus toimuv lähemale ennekõike noortele. Igas kuus käib Instagrami kontolt läbi tuhandeid inimesi, enamik jälgijaid (70%) on alla 35-aastased. Kanalile on kuue kuu jooksul kogunenud üle 1400 jälgija. Jätkub Riigikogu töö järjepidev kajastamine Facebookis ja X-is. Facebookis läheneb jälgijate arv 21 000-le, X-is 5500-le.

Toompea lossi erinevates saalides eksponeeriti mullu kaheksa eriilmelist näitust. Tänu jätkuvale koostööle Eesti Kunstnike Liiduga sai nautida kauneid kunstimeistrite töid, nimetagem näiteks Kaija Kesa, Helen Tago ja Lilli-Krööt Repnau graafikanäitust ning Peeter Kuutma, Kadri Toomi ja Peeter Lauritsa isikunäitust. Samas on näidatud ka mitmesuguseid institutsioone ja ajaloosündmusi käsitlevaid väljapanekuid – näiteks kaks Ukraina-teemalist näitust, millest üks tutvustas Ukraina silmapaistvaid kultuuri-, teadus- ja sporditegelasi, teine aga tõi vaatajani Venemaa terrori ohvriks langenud isikute lood aastatest 1930–1940 ning käimasolevast sõjast.

Tähtajaks ilmusid Riigikogu Toimetiste (RiTo) järjekordsed numbrid. Eesti energeetika väljavaadetele keskendunud RiTo nr 47 esitlus toimus juunis, riigireformi fookusesse võtnud nr 48 esitlus oli detsembris. Trükistest nimetagem veel XIV Riigikogu viimast aastaraamatut, mis võttis kokku perioodi septembrist 2021 märtsini 2023. XV Riigikogu koosseisu tutvustav voldik ilmus mais.

VI. ORGANISATSIOONI JA TEENISTUJATE ARENDAMINE

Riigikogu Kantselei eesmärk on toetada Riigikogu tema põhiseaduslike ülesannete täitmisel. Sellest tulenevalt on kantseleil kohustus värvata ja hoida kõrge kvalifikatsiooniga teenistujaid, kes toetavad Eesti rahva esindust riigi ja parlamentarismi edendamisel ning täidavad ühiskonnas olulist rolli seadusandliku ja täitevvõimu tasakaalustamisel võrdsete partneritena. Püstitatud eesmärkide saavutamiseks ning teenistujate professionaalsuse hoidmiseks ja kasvatamiseks panustab kantselei personali arendamisse ja koolitamisesse.

Personali arendamisel oli 2023. aastal fookus sellistel valdkondadel nagu uue Riigikogu koosseisu tööle asumisega seotud koolitus- ja nõustamistegevused, õiguskooolitused, hübriid töö, disainmõtlemine, keeleõpe ja sellega seonduvad teemad (terminiõpetus, ukraina keel, inglise keel, eesti keele korrektne sõnakasutus), küberturvalisus, vaimne tervis, teabehaldus ja selle tulevik, tehisintellekt, välissuhtlus/protokollikoolitus, õppereisid teistesse parlamentidesse Põhja- ja Baltimaade avaliku halduse mobiilsusprogrammi raames ning *coaching*/supervisioon/mentorlus.

Ühe teenistuja kohta 2023. aastal oli koolitusmaht 14 tundi ning keskmine koolituskulu oli 384 eurot.

Kantselei palgapoliitika eesmärk on tasustada professionaalseid teenistujaid õiglaselt nii organisatsiooni sees kui ka konkurentsivõimeliselt palgaturul.

Rahandusministeeriumi koostatud ministeeriumite haldusalade, põhiseaduslike institutsioonide ja Riigikantselei 2023. aasta palkade koondraporti kohaselt oli Riigikogu Kantselei palgapositsioon põhiseaduslike institutsioonide ja Riigikantselei võrdlusgrupis kahjuks jätkuvalt madalaim. 2023. aastal oli keskmine kuu põhipalk kantseleis 2138 eurot, olles kasvanud 2022. aasta keskmisega võrreldes 12,9%. Riigikogu Kantselei põhipalkade positsioon on põhiseaduslike institutsioonide võrdlusgrupis 5,3% madalam.

Kantseleis (koos arenguseire keskuse ja riigi valimisteenistusega) oli 2023. aastal täistööajale taandatud avalike teenistujate keskmine arv 207,5 (2022. aastal 209,1).

Kantselei kui põhiseaduslikku institutsiooni teenindav ametiasutus on suutnud tööandjana hoida oma positiivset mainet. Riigikogu nõustamise ja teenindamisega seotud kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistid on motiveeritud kantseleis töötama.

Riigikogu juhatusele makstud brutotöötasud olid aruandeaastal kokku 256 559 eurot. Kantselei juhtkonna (direktori ja asedirektorite) brutotasud olid kokku 193 205 eurot. Riigikogu liikmetele ning kantselei ametnikele ja teenistujatele arvestatud töötasu ja Riigikogu liikmete volituste lõppemisega seotud hüvitiste kulu oli kokku 15 714 641 eurot.

Õigusaktidele, kantselei siseaktide üldistele nõuetele või turutingimustele mittevastavaid tehinguid seotud isikutega sel aruandeaastal ei tehtud.

VII. TÄIENDAV INFORMATSIOON

Stipendiumid ja preemiad

Jätkati noorte innustamist ja tunnustamist parlamendi tegevuse uurimisel ning parlamendiuuringute edendamisel. Selleks anti välja August Rei stipendium ja Riigikogu Kantselei eripreemia.

Kuulutati välja järjekordne August Rei parlamendiuuringu stipendiumikonkurss, mille raames otsustati anda välja stipendium Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna avaliku sektori juhtimise ja innovatsiooni magistrandile Anna Agejevale magistritöö kirjutamiseks teemal "Eelarve ja selle menetlemise läbipaistvus". Agejeva plaanib magistritöö kaitsta 2024. aastal.

Riigikogu Kantselei jätkas osalemist ka üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi hindamiskomisjoni töös ja määras eripreemia Lelde Luigele 2023. aastal kaitstud doktoritöö "Esindusinstituutsioonide rolli ümberhindamine radikaalse demokraatia teoorias: demokraatliku identiteedi konstrueerimise õppetunnid Lätist" eest.

Statistikakogumik

Koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga ilmus XIV Riigikogu tegevust kajastav statistikakogumik "Riigikogu XIV koosseis: statistikat ja ülevaateid". Tegemist on kuuenda statistikakogumikuga, mis sisult ja vormilt lähtub varasemate väljaannete ülesehitusest. Lisaks statistikale antakse ülevaade ka muudest kõnealuse Riigikogu koosseisu jaoks olulistest teemadest. Sarnaselt eelmise kogumikuga on võetud statistika võrdluste aluseks Riigikogu viis viimast koosseisu ehk X–XIV koosseis (st andmed aastatest 2003–2023).

Demokraatia arendamise projekt

Demokraatia arendamise keskusega viidi koostööprojekti raames läbi järgmised tegevused. 19. mail korraldati parlamendiuuringute seminar Komandandi majas, kus kohtusid demokraatia mõtestamise ja uurimisega tegelevad teadlased, Riigikogu liikmed, Riigikogu Kantselei ametnikud ja vabaühenduste esindajad. Järgnesid veebipõhised kohtumised fookusteemadel. Parlamendiuuringute protsessi lõppkohtumine leidis aset 9. juunil Riigikogu konverentsisaalis, kus peeti muu hulgas fraktsioonide esindajate arutelu. Töö tulemusena valmis demokraatia arendamise keskuse sulest raport "Demokraatia mõtestamine ja arendamine Eestis", mis võtab kokku koosloomeprotsessi tulemused.

Olulisemad investeeringud

2023. aastal jätkati uue põlvkonna stenogrammisüsteemi Hans, dokumendihaldussüsteemi EMS ning Riigikogu veebikeskkonna arendamist. Nende tarkvaraarendusega seotud tööde kogumaksumus oli 2023. aastal 105 475,20 eurot (käibemaksuta).

2023. aastal jätkati varem alustatud Toom-Kooli 9 kinnistu renoveerimistööde ettevalmistamist. Hoone projekt valmis 2023. aasta lõpus ning seejärel asuti taotlema ehitusluba. Peale pikka ootamist laekusid Tallinna Linnaplaneerimise Ameti muinsuskaitse osakonnalt Toompea lossi muinsuskaitsealased eritingimused. Paraku ei ole tähtajaks valminud Kubernerite aia eritingimused. Aasta jooksul remonditi mitmeid Toompea lossi ruume (maaelukomisjoni ja Riigikogu aseesimehe ruumid) ning teostati töid Riigikogu hoones (vett läbi laskva rõdu ja avariiohtlike katusekonstruktsioonide remont). Arendati edasi ka lossi turvasüsteemi, paigaldades autovärava juurde täiendav kiirvoldikvärav. Elektriautode laadimiseks ehitati vajalikud kommunikatsioonid ja lossi hoovi paigaldati elektrilaadijad neljale autole.

VIII. RIIGI VALIMISTEENISTUS

Riigi valimisteenistus (RVT) on valimisseaduste alusel moodustatud ja Riigikogu Kantselei koosseisus olev üksus, kelle ülesanne on ette valmistada ja läbi viia Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Euroopa Parlamendi, kohaliku omavalitsuse volikogude, Riigikogu esimehe ja aseesimeeste valimisi ning rahvahääletusi. Lisaks sellele lahendab teenistus muid valimistega seotud küsimusi, sealhulgas tagab valimiste infotehnoloogiliste lahenduste toimimise.

Aruandeperioodil toimusid 2023. aasta Riigikogu valimised, mille ettevalmistusega alustas RVT juba 2022. aastal. RVT võttis vastu ja kontrollis kandideerimisdokumendid, tellis hääletamisedelid, jaotas omavalitsuste vahel valimisvahendid, korraldas e-hääletamise, samuti nõustas ja toetas valla- ja linnasekretäre ning jaoskonnakomisjone küsimuste korral. Esmakordselt sai Riigikogu valimistel esitada kandideerimisdokumente valimiste infosüsteemi kaudu, mida kasutati aktiivselt. Samuti abistas RVT Vabariigi Valimiskomisjoni kaebemenetluses kaebuste läbivaatamisel. Koostöös Välisministeeriumiga viidi läbi hääletamine välisriikides. Eraldi tähelepanu pööras RVT valimisjaoskondade ligipääsetavusele, juhendades selleks valla- ja linnasekretäre.

Riigikogu valimisteks korraldas RVT rahvusvahelise vaatlusprogrammi, mille käigus tutvustati vaatlejatele Eesti valimiste korraldust ning võimaldati külastada valimisjaoskondi ja osaleda nii e-häälte kui ka paberhäälte lugemisel.

RVT teavitas enne Riigikogu valimisi valijaid sotsiaalmeedia ning rahvusringhäälingu kaudu. Valmisid valimiste reklaamklipp ning viipekeelsed Riigikogu valimisi ja hääletamise korraldust käsitlevad videod, samuti täiendavad e-hääletamist selgitavad videod.

RVT tagas koostöös Riigi Infosüsteemi Ameti (RIA) ning Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusega (RIT) kasutajatoe valimiste infosüsteemide kasutajatele ja jaoskonnakomisjonide arvutite kasutajatele, samuti e-hääletajatele. Koostöös Häirekeskusega avas RVT valimiste infotelefoni integreeritult riigiinfo teenusega numbril 1247.

Regulaarselt toimusid mitteformaalsete tööruhmade kohtumised:

- 1) infotehnoloogia valdkond (RVT, RIA, MKM);
- 2) rahvastikuregister ja valijate nimekirjad (RVT, SMIT, SiM, Tallinna linn);
- 3) hääletamisruumide arvutitega varustamine (RVT, RIT, RIA, Tallinna linn);
- 4) valimiste korraldamine Tallinna linnas (RVT, Tallinna linn);
- 5) valimiste infosüsteemi arendus (RVT, Nortal, RIA).

RVT osales Euroopa valimiskoostöö võrgustiku (European cooperation network on elections, ECNE) töös, sh Euroopa Parlamendi valimiste ettevalmistuses.

RVT alustas ettevalmistusi Eesti infoturbestandardi (E-ITS) auditi tegemiseks ja Euroopa Parlamendi valimisteks. RVT tellis täiendavad arendused elektroonilise hääletamise süsteemi ajakohastamiseks, samuti alustas RIA valimiste infosüsteemi ettevalmistust Euroopa Parlamendi valimisteks.

XI. ARENGUSEIRE KESKUS

Arenguseire keskus tegeles 2023. aastal kolme uurimissuunaga: rohepöörde trendid ja stsenaariumid Eestis, õpetajate järelkasvu tulevik ning aktiivsed tarbijad tuleviku energiasüsteemis. Lisaks tehti järelseiret kahele varasemale teemale: Vene-Ukraina sõja pikaajalised mõjud Eestile ja tulevikukindel maksustruktuur. Aktiivsete energiatarbijate teema uurimist alustati sügisel ja selle lõppraport valmib 2024. aasta kevadel.

Igale uuele uurimissuunale moodustati juhtkomisjon ning koostati põhjalik lähteülesanne. Kõigi uurimissuundade lõppeesmärk oli analüüsida valdkonnas toimivaid ja tärkavaid trende ning esitada alternatiivseid tulevikustsenaariume. Uuringute läbiviimisesse oli kaasatud üle 28 teadlase ja eksperdi.

2023. aastal avaldati **2** uurimissuunda kokkuvõtvat raportit:

- 1) "Rohepöörde trendid ja stsenaariumid Eestis" (valmis juunis);
- 2) "Õpetajate järelkasvu tulevik. Trendid ja stsenaariumid aastani 2040" (valmis novembris).

2023. aastal valmis **3** uuringut:

- 1) "Eesti inimeste keskkonnajälg";
- 2) "Süvatehnoloogiate alternatiivsed arengutrajektorid ja nende tähendus Eestile";
- 3) "Koolide ja koolivõrgu efektiivsus".

2023. aastal avaldati **23** lühiraportit:

- 1) "Kasvuhoonegaaside heite trendid Eestis ja Euroopa Liidus";
- 2) "Riigi konkurentsivõime tulevikutegurid";
- 3) "Eesti ja Euroopa elanike keskmine keskkonnajälg";
- 4) "Ukraina lapsed Eesti hariduses";
- 5) "Ukraina sõjapõgenikud Eestis – rahvastik ja lõimumine";
- 6) "Õpetajate töötasu";
- 7) "Valitud maksumuudatuste tulupotentsiaal";
- 8) "Omavalitsuste koormus Ukraina sõjapõgenike vastuvõtmisel";
- 9) "Eesti inimeste keskkonnajälg sotsiaalsete gruppide ja piirkonna lõikes";
- 10) "Õpetajaameti maine Eestis ja selle arenguperspektiivid";
- 11) "Kunstliha ja muud liha alternatiivid: hetkeseis ja väljavaated";
- 12) "Puidu biorafineerimine: hetkeseis ja väljavaated";
- 13) "Vesinikutehnoloogia: hetkeseis ja väljavaated";
- 14) "Sardsüsteemid ja kiibitehnoloogiad: hetkeseis ja väljavaated";
- 15) "Õpetajate ametist lahkumine";
- 16) "Rakutüvede digitaliseeritud arendamine: hetkeseis ja väljavaated";
- 17) "Ukraina sõjapõgenike mõju hõivele ja majandusele";
- 18) "Eesti põhikoolide tõhusus ja seda kujundavad tegurid";
- 19) "Energiaühistute kujunemise väljavaated Eestis";
- 20) "Õpetajate vajaduse stsenaariumid aastani 2040";
- 21) "Õpetajate järelkasvu tulevik: Tallinna ja Tartu koolide õpetajad aastal 2040";
- 22) "Õpetajate järelkasvu tulevik: maakoolide õpetajad aastal 2040";
- 23) "Õpetajate järelkasvu tulevik: linnakoolide õpetajad aastal 2040".

Lisaks uurimisprojektide läbiviimisele telliti ka trendiraporti "Pikksilm" jaoks artikkel "Mida eksperdid tahavad? Eesti energia- ja liikuvussüsteemide tulevikunägemused". 2023. aastal korraldati viis järelkuulavat veebiseminari, kus koos ekspertidega arutleti valitud tulevikuteemadel. Laiema avalikkuse kaasamiseks ning arenguseire tulemuste tutvustamiseks korraldati konverentsid "Mis ootab Eestit rohepöörde käigus?" ja "Kuidas tagada õpetajate järelkasv?".

2023. aasta lõpus alustati arenguseire 2024. aasta tegevuskava ettevalmistamist. Selleks küsiti Riigikogu fraktsioonidelt ettepanekuid uurimisteemadeks, misjärel arenguseire nõukoda arutas saadud ettepanekuid ning kinnitas 2024. aastaks 4 uut uurimissuunda:

- 1) majanduse konkurentsivõime tulevik;
- 2) personaalriigi tulevik;
- 3) avalike teenuste piirkondliku korralduse tulevik ja
- 4) eraraha kaasamise tulevik kultuuri- ja spordivaldkonnas.

Arenguseire keskus on ühiskonnas tuntust kogunud, mida näitab meediakajastuste arvu kasv. 2023. aastal ilmus 1166 keskusega seotud meediakajastust, neist 21% vene- või ingliskeelses meedias. Kantar Emorilt tellitud küsitlusuuringu tulemused näitasid, et arenguseire keskuse spontaanne tuntus on võrreldes 2022. aastaga kasvanud 20,1%-lt 32%-le ehk keskusest on kuulnud pea iga kolmas Eesti elanik. Arenguseire keskus jääb Eestis tuntuse poolest veel alla näiteks Ühiskonnauuringute Instituudile (54%), Mõttekojale Praxis (37%) ja Balti Uuringute Instituudile (37%), kuid edestab Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskust (RAKE, 16%), Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskust (SEI Tallinn, 13%) ja Eesti Rakendusuuringu Keskust Centar (8%).

X. ERAKONDADE RAHASTAMISE JÄRELEVALVE KOMISJON

Komisjoni töö sisu on erakonnaseaduses sätestatud nõuete täitmise kontrollimine ning põhitegevus on erakondade, valimisliitude ja üksikkandidaatide rahastamise aruannete kogumine, kontrollimine ja analüüsimine.

Lisaks tavapärasele erakondade aruannete kontrollimisele algatati mitmeid menetlusi erakonnaseaduse rikkumiste kohta ja osaleti mitmes komisjoni ettekirjutustega seotud kohtuvaidluses. Enamasti olid rikkumised seotud Riigikogu 2023. aasta valimiskampania rahastamisega.

Märkimist väärivad komisjoni veebipõhise aruandekeskonna uuendamine ja kaasaegsetele turvanõuetele vastavale tasemele üleviimine, mis lõpeb 2024. aasta märtsis.